

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)
της 15ης Ιουνίου 2000 *

Στην υπόθεση C-237/98 P,

Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft mbH, με έδρα το Μόναχο (Γερμανία), εκπροσωπούμενη από τον K. M. Meessen, καθηγητή, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον δικηγόρο P. Kinsch, 100, boulevard de la Pétrusse,

αναιρεσείουσα,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση αναιρέσεως που ασκήθηκε κατά της αποφάσεως που εξέδωσε στις 28 Απριλίου 1998 το Πρωτοδικείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (δεύτερο τμήμα) στην υπόθεση T-184/95, Dorsch Consult κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (Συλλογή 1998, σ. II-667), και με την οποία ζητείται να εξαφανιστεί η απόφαση αυτή και να γίνουν δεκτά τα αιτήματα που είχε υποβάλει η αναιρεσείουσα στην ενώπιον του Πρωτοδικείου δίκη,

όπου οι έτεροι διάδικοι είναι

το **Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ενώσεως**, εκπροσωπούμενο από τους S. Marquardt και A. Tanca, μέλη της Νομικής Υπηρεσίας, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

A. Morbilli, γενικό διευθυντή της διευθύνσεως νομικών υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, 100, boulevard Konrad Adenauer,

και

η **Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων**, εκπροσωπούμενη από τους A. Rosas, κύριο νομικό σύμβουλο, και J. Sack, νομικό σύμβουλο, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον C. Gómez de la Cruz, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

καθών στην ενώπιον του Πρωτοδικείου δίκη,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους L. Sevón, πρόεδρο του πρώτου τμήματος, προεδρεύοντα του πέμπτου τμήματος, P. J. G. Kapteyn (εισηγητή), P. Jann, H. Ragnemalm και M. Wathelet, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: A. La Pergola

γραμματέας: D. Louterman-Hubeau, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις αγορεύσεις των διαδίκων κατά τη συνεδρίαση της 14ης Οκτωβρίου 1999,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 14ης Δεκεμβρίου 1999,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 6 Ιουλίου 1998, η Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft mbH άσκησε, δυνάμει του άρθρου 49 του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου, αναίρεση κατά της αποφάσεως του Πρωτοδικείου της 28ης Απριλίου 1998 στην υπόθεση T-184/95, Dorsch Consult κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (Συλλογή 1998, σ. II-667, στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση), με την οποία το Πρωτοδικείο απέρριψε αγωγή με αίτημα την αποκατάσταση της ζημίας την οποία η αναιρεσείουσα ισχυρίζεται ότι υπέστη λόγω της εκδόσεως του κανονισμού (ΕΟΚ) 2340/90 του Συμβουλίου, της 8ης Αυγούστου 1990, που παρεμποδίζει τις συναλλαγές της Κοινότητας που αφορούν το Ιράκ και το Κουβέιτ (ΕΕ L 213, σ. 1).

Τα πραγματικά περιστατικά και η ενώπιον του Πρωτοδικείου διαδικασία

- 2 Το νομικό πλαίσιο και τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως που αφορά η αίτηση αναιρέσεως εκτίθενται στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση ως ακολούθως:

«2 Στις 30 Ιανουαρίου 1975, η ενάγουσα συνήψε με το Ministry of Works and Housing του Ιράκ (στο εξής: ιρακινό υπουργείο) μια σύμβαση, με την οποία ανέλαβε να παρέχει υπηρεσίες σχετικά με την οργάνωση και την παρακολούθηση των έργων που αφορούσαν την κατασκευή του Iraq Express Way αριθ. 1. Η ισχύς της συμβάσεως αυτής, που συνήφθη για ελάχιστη περίοδο έξι ετών,

παρατάθηκε επανειλημμένως εν συνεχεία για τις ανάγκες εκτελέσεως και παρακολουθήσεως των προαναφερθέντων έργων. Το άρθρο Χ της συμβάσεως αυτής προέβλεπε, μεταξύ άλλων, ότι, σε περίπτωση διαφωνιών σχετικά με την ερμηνεία των διατάξεών της ή μη εκπληρώσεως των υποχρεώσεων που απορρέουν από αυτές, τα συμβαλλόμενα μέρη όφειλαν να προσπαθήσουν να εξεύρουν αποδεκτή λύση με διαβουλεύσεις (άρθρο Χ, παράγραφος 1). Σε περίπτωση μη άρσεως των διαφωνιών, η διαφορά έπρεπε να αχθεί ενώπιον του Planning Board, του οποίου η απόφαση θα ήταν απρόσβλητη και δεσμευτική. Ωστόσο, καμία απόφαση λαμβανόμενη στο πλαίσιο της εν λόγω συμβάσεως δεν θα μπορούσε να εμποδίσει τα συμβαλλόμενα μέρη να υποβάλουν τη διαφορά τους ενώπιον των αρμόδιων ιρακινών δικαστηρίων (άρθρο Χ, παράγραφος 2).

- 3 Όπως προκύπτει από τη δικογραφία, οι μη εξοφληθείσες απαιτήσεις που η ενάγουσα είχε, στις αρχές του 1990, έναντι των ιρακινών αρχών για υπηρεσίες που παρασχέθηκαν στο πλαίσιο της προαναφερθείσας συμβάσεως, αναγνωρίστηκαν με δύο έγγραφα, της 5ης και της 6ης Φεβρουαρίου 1990, που απέστειλε ο Ιρακινός Υπουργός στην ιρακινή τράπεζα Rafidian Bank (στο εξής: τράπεζα Rafidian) και με τα οποία δόθηκε εντολή μεταφοράς στον λογαριασμό της ενάγουσας των ποσών που της οφείλονταν.
- 4 Στις 2 Αυγούστου 1990, το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών εξέδωσε το ψήφισμα 660 (1990), με το οποίο διαπίστωσε διατάραξη της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας οφειλόμενη στην εισβολή του Ιράκ στο Κουβέιτ και αξίωσε την άμεση και άνευ όρων αποχώρηση των ιρακινών δυνάμεων από το έδαφος του Κουβέιτ.
- 5 Στις 6 Αυγούστου 1990, το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών εξέδωσε το ψήφισμα 661 (1990) με το οποίο, αφού τόνισε ότι έχει “επίγνωση των ευθυνών του που απορρέουν από τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών όσον αφορά τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας” και διαπίστωσε ότι το Ιράκ δεν τήρησε το ψήφισμα 660 (1990), αποφάσισε την επιβολή εμπορικού εμπάργκο στο Ιράκ και στο Κουβέιτ.

- 6 Στις 8 Αυγούστου 1990, το Συμβούλιο, αναφερόμενο, αφενός, στην “σοβαρή κατάσταση που προέκυψε από την εισβολή του Ιράκ στο Κουβέιτ” και, αφετέρου, στο ψήφισμα 661 (1990) του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, εξέδωσε, κατόπιν προτάσεως της Επιτροπής, τον κανονισμό (...) 2340/90 (...).
- 7 Το άρθρο 1 του κανονισμού 2340/90 απαγόρευσε, από τις 7 Αυγούστου 1990, την είσοδο στο έδαφος της Κοινότητας κάθε προϊόντος καταγωγής ή προελεύσεως Ιράκ ή Κουβέιτ, καθώς και την εξαγωγή προς τις χώρες αυτές κάθε προϊόντος καταγωγής ή προελεύσεως Κοινότητας. Το άρθρο 2 του ίδιου κανονισμού απαγορεύει, από τις 7 Αυγούστου 1990, α) κάθε δραστηριότητα ή εμπορική συναλλαγή, συμπεριλαμβανομένων των πράξεων που συνδέονται με συναλλαγές που έχουν ήδη διεκπεραιωθεί εν όλω ή εν μέρει, που έχει ως σκοπό ή αποτέλεσμα την προώθηση της εξαγωγής κάθε προϊόντος καταγωγής ή προελεύσεως Ιράκ ή Κουβέιτ, β) την πώληση ή προμήθεια κάθε προϊόντος, ανεξάρτητα από την καταγωγή ή την προέλευσή του, σε κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που βρίσκεται στο Ιράκ ή στο Κουβέιτ, ή σε κάθε άλλο φυσικό ή νομικό πρόσωπο για οποιαδήποτε εμπορική δραστηριότητα διεξάγεται στο ή από το έδαφος του Ιράκ ή του Κουβέιτ και γ) κάθε δραστηριότητα που έχει ως σκοπό ή αποτέλεσμα την προώθηση των πωλήσεων αυτών ή των προμηθειών αυτών.
- 8 Όπως προκύπτει από τη δικογραφία, στις 16 Σεπτεμβρίου 1990, το “ανώτατο επαναστατικό συμβούλιο του Ιράκ”, επικαλούμενο τις “αυθαίρετες αποφάσεις ορισμένων κυβερνήσεων”, εξέδωσε, με αναδρομική ισχύ από 6ης Αυγούστου 1990, τον νόμο 57, περί της προστασίας της περιουσίας, των συμφερόντων και των δικαιωμάτων του Ιράκ εντός και εκτός της χώρας (στο εξής: νόμος 57). Με το άρθρο 7 του νόμου αυτού δεσμεύθηκαν όλα τα περιουσιακά στοιχεία και τα παραγόμενα από αυτά εισοδήματα που διέθεταν κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών οι κυβερνήσεις, επιχειρήσεις, εταιρίες και τράπεζες των κρατών που έλαβαν τις εν λόγω “αυθαίρετες αποφάσεις” κατά του Ιράκ.
- 9 Η ενάγουσα, δεδομένου ότι οι ιρακινές αρχές δεν της κατέβαλαν τα ποσά που αντιστοιχούσαν στις απαιτήσεις της που είχαν αναγνωριστεί με τα προαναφερθέντα έγγραφα του ιρακινού υπουργείου της 5ης και 6ης Φεβρουαρίου 1990 (βλ. ανωτέρω σκέψη 3), απευθύνθηκε, με έγγραφα της 4ης Αυγούστου 1995, στο Συμβούλιο και στην Επιτροπή, ζητώντας τους να την αποζημιώσουν

για τη ζημία που υπέστη λόγω του ότι κατέστη αδύνατη η είσπραξη των ως άνω απαιτήσεων συνεπεία της εφαρμογής του νόμου 57, στο μέτρο που ο νόμος αυτός εκδόθηκε ως αντίποινο για την εκ μέρους της Κοινότητας εκδόσεως του κανονισμού 2340/90. Με τα εν λόγω έγγραφά της, η ενάγουσα ισχυρίστηκε ότι ο κοινοτικός νομοθέτης όφειλε να αποζημιώσει τους επιχειρηματίες που εθίγησαν από την κήρυξη του εμπάργκο κατά του Ιράκ και ότι η παράλειψη καταβολής αποζημιώσεως στοιχειοθετούσε ευθύνη της Κοινότητας βάσει του άρθρου 215, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ. Η ενάγουσα πρόσθεσε ότι, ως προφυλακτικό μέτρο, είχε προβεί στην καταχώριση των έναντι του Ιράκ απαιτήσεών της στην United Nations Iraq Claims Compensation Commission.

10 Με έγγραφο της 20ής Σεπτεμβρίου 1995, το Συμβούλιο απέρριψε την αίτηση αποζημιώσεως της ενάγουσας.

11 Υπό τις συνθήκες αυτές, με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 6 Οκτωβρίου 1995, η ενάγουσα άσκησε την υπό κρίση αγωγή.»

3 Με την αγωγή της, η ενάγουσα υποστήριξε ότι, στο μέτρο που ο νόμος 57 οφείλεται στην έκδοση του κανονισμού 2340/90, ο οποίος επέβαλε εμπάργκο κατά του Ιράκ, η Κοινότητα οφείλει να την αποζημιώσει για τη ζημία που υπέστη λόγω της αρνήσεως των ιρακινών αρχών να εξοφλήσουν τις οφειλές που έχουν προς αυτήν. Η ενάγουσα υποστήριξε ότι η ευθύνη της Κοινότητας για τη ζημία που υπέστη κατ' αυτόν τον τρόπο πρέπει να στοιχειοθετηθεί, κυρίως, βάσει της αρχής της ευθύνης της Κοινότητας λόγω νόμιμης πράξεως, δεδομένου ότι υπέστη προσβολή των περιουσιακών δικαιωμάτων της που ισοδυναμεί με απαλλοτρίωση, και, επικουρικώς, βάσει της αρχής της ευθύνης της Κοινότητας λόγω παράνομης πράξεως, συνισταμένης στην παράλειψη του κοινοτικού νομοθέτη να προβλέψει, κατά την έκδοση του κανονισμού 2340/90, αποζημίωση για την προκαλούμενη από τον κανονισμό ζημία στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις.

Η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

- 4 Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Πρωτοδικείο απέρριψε την αγωγή στο σύνολό της.
- 5 Εκ προοιμίου, το Πρωτοδικείο υπενθύμισε, στη σκέψη 59, ότι η στοιχειοθέτηση της εξωσυμβατικής ευθύνης της Κοινότητας λόγω νόμιμης ή παράνομης πράξεως προϋποθέτει, εν πάση περιπτώσει, την απόδειξη του υποστατού της φερομένης ζημίας και της υπέρξεως αιτιώδους συναφείας μεταξύ της εν λόγω ζημίας και της πράξεως αυτής. Εξάλλου, το Πρωτοδικείο παρατήρησε ότι, όσον αφορά τη στοιχειοθέτηση της ευθύνης της Κοινότητας λόγω νόμιμης πράξεως, από τη σχετική νομολογία προκύπτει ότι, σε περίπτωση αποδοχής στο κοινοτικό δίκαιο μιας τέτοιας αρχής, η στοιχειοθέτηση μιας τέτοιας ευθύνης προϋποθέτει, εν πάση περιπτώσει, την ύπαρξη ασυνήθους και ειδικής ζημίας.
- 6 Συνεπώς, στις σκέψεις 60 έως 67, το Πρωτοδικείο εξέτασε, πρώτον, κατά πόσον, στην υπό κρίση περίπτωση, υφίστατο πραγματική και βεβαία ζημία υπό την έννοια της νομολογίας, υπενθυμίζοντας ότι στον ενάγοντα εναπόκειται να προσκομίζει αποδεικτικά στοιχεία στον κοινοτικό δικαστή προς απόδειξη της υπέρξεως της ζημίας που ισχυρίζεται ότι υπέστη.
- 7 Κατόπιν της εξέτασεως αυτής, το Πρωτοδικείο κατέληξε ότι η ενάγουσα δεν μπόρεσε να αποδείξει επαρκώς κατά νόμο ότι υπέστη πραγματική και βεβαία ζημία υπό την έννοια της σχετικής νομολογίας.
- 8 Δεύτερον, ακόμη και αν η προβαλλόμενη από την ενάγουσα ζημία μπορούσε να θεωρηθεί «πραγματική και βεβαία», το Πρωτοδικείο έκρινε, στη σκέψη 69, ότι η ευθύνη της Κοινότητας λόγω νόμιμης πράξεως δεν μπορούσε να θεμελιωθεί παρά

μόνον αν υφίστατο άμεση αιτιώδης συνάφεια μεταξύ του κανονισμού 2340/90 και της εν λόγω ζημίας.

- 9 Συναφώς, στη σκέψη 74, το Πρωτοδικείο θεώρησε ότι η προβαλλόμενη ζημία δεν μπορούσε να αποδοθεί στην έκδοση του κανονισμού 2340/90, αλλά, αντιθέτως, έπρεπε να αποδοθεί στο ψήφισμα 661 (1990) του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών που αποφάσισε το εμπάργκο κατά του Ιράκ. Συνεπώς, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η ενάγουσα δεν είχε αποδείξει την ύπαρξη άμεσης αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της προβαλλομένης ζημίας και της εκδόσεως του κανονισμού 2340/90.
- 10 Τρίτον, στη σκέψη 75, το Πρωτοδικείο θεώρησε ότι έπρεπε να εξεταστεί επίσης αν, σε περίπτωση που πληρούνταν οι προϋποθέσεις σχετικά με την ύπαρξη πραγματικής και βεβαίας ζημίας και άμεσης αιτιώδους συνάφειας, η ζημία μπορούσε να χαρακτηριστεί ειδική και ασυνήθης υπό την έννοια της νομολογίας περί ευθύνης της Κοινότητας λόγω νόμιμης πράξεως.
- 11 Στις σκέψεις 82 έως 85, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η ενάγουσα δεν μπορούσε να θεωρηθεί ότι ανήκει σε κατηγορία επιχειρηματιών των οποίων εθίγησαν τα περιουσιακά συμφέροντα κατά τρόπο που να τους διακρίνει από κάθε άλλον επιχειρηματία του οποίου οι αλπειτήσεις κατέστη αδύνατο να εισπραχθούν λόγω της επιβολής του κοινοτικού εμπάργκο. Επομένως, θεώρησε ότι η ενάγουσα δεν μπορούσε να ισχυριστεί ότι υπέστη ειδική ζημία ή ότι υποβλήθηκε σε κάποια ιδιαίτερη θυσία. Επιπλέον, το Ιράκ, πριν από την εισβολή στο Κουβέιτ, εθεωρείτο ήδη «χώρα υψηλού κινδύνου». Συνεπώς, η προβαλλόμενη από την ενάγουσα ζημία δεν μπορούσε να θεωρηθεί ότι υπερέβαινε τα όρια των οικονομικών κινδύνων που είναι σύμφυτοι με τις δραστηριότητες του οικείου τομέα.
- 12 Ως εκ τούτου, το Πρωτοδικείο κατέληξε, στη σκέψη 89, ότι το αίτημα αποζημιώσεως της ενάγουσας, που στηριζόταν στην αρχή της ευθύνης της Κοινότητας λόγω νόμιμης πράξεως, δεν ήταν βάσιμο και έπρεπε, κατά συνέπεια, να απορριφθεί.

- 13 Από τη σκέψη 90 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι η ενάγουσα, επικουρικώς, επιχείρησε να θεμελιώσει την ευθύνη της Κοινότητας λόγω παράνομης πράξεως, στην περίπτωση που το Πρωτοδικείο θα έκρινε ότι εδικαιούτο όχι αποζημίωση αναλογούσα στην τρέχουσα αξία των απαιτήσεών της, αλλά μόνον αποζημίωση κατ' αποκοπήν. Συναφώς, υποστήριξε ότι η απαιτούμενη προϋπόθεση για τη θεμελίωση της ευθύνης της Κοινότητας, ήτοι η ύπαρξη παράνομης πράξεως, πληρούνταν, η δε παρανομία αυτή συνίστατο ακριβώς στην παράβαση της υποχρεώσεως αποζημιώσεως ή προβλέψεως αποζημιώσεως για εκείνους που υπέστησαν άνευ πταίσματος προσβολή των περιουσιακών δικαιωμάτων τους, η οποία συνιστά γενική αρχή του δικαίου.
- 14 Συναφώς, στις σκέψεις 98 και 99, το Πρωτοδικείο θεώρησε ότι από την εξέταση του κυρίου αιτήματος της ενάγουσας προέκυπτε ότι δεν μπορούσε να της αναγνωριστεί κανένα δικαίωμα αποζημιώσεως, εφόσον δεν είχε κατορθώσει να αποδείξει, ιδίως, ότι είχε υποστεί πραγματική και βεβαία ζημία.
- 15 Ως εκ τούτου, στις σκέψεις 99 και 100, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι, υπό τις περιστάσεις αυτές, οσοδήποτε λυσιτελής και αν είναι η διάκριση που έκανε η ενάγουσα μεταξύ ενός ενδεχομένου δικαιώματος αποζημιώσεως αναλογούσας στην τρέχουσα αξία των απαιτήσεών της και ενός ενδεχομένου δικαιώματος αποζημιώσεως κατ' αποκοπήν, αφενός, και στο μέτρο που με τα δύο αιτήματα επιδιώκεται η αποκατάσταση μας και της αυτής ζημίας, αφετέρου, το επικουρικό αίτημά της έπρεπε επίσης να απορριφθεί.

Η αίτηση αναιρέσεως

- 16 Η αίτηση αναιρέσεως στηρίζεται σε δεκαοκτώ λόγους, οι οποίοι μπορούν να συνοψισθούν ως εξής:

— ύπαρξη πραγματικής και βεβαίας ζημίας (πρώτος έως και τρίτος λόγος αναιρέσεως).

- ύπαρξη άμεσης και προβλεπτής αιτιώδους συναφείας (τέταρτος έως και έκτος λόγος αναιρέσεως)·

- ύπαρξη ασυνήθους και ειδικής ζημίας (έβδομος έως και δέκατος έκτος λόγος αναιρέσεως)·

- δικαίωμα αποκαταστάσεως της ζημίας που προκλήθηκε λόγω νόμμης πράξεως (δέκατος έβδομος λόγος αναιρέσεως)·

- επικουρικώς, δικαίωμα αποκαταστάσεως της ζημίας που οφείλεται στην παράλειψη του κοινοτικού νομοθέτη να κάνει χρήση της εξουσίας εκτιμήσεως που διαθέτει όσον αφορά τον καθορισμό του ύψους της αποζημιώσεως (δέκατος όγδοος λόγος αναιρέσεως).

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

- 17 Εκ προοιμίου, πρέπει να παρατηρηθεί ότι το Πρωτοδικείο ορθώς αναφέρει, στη σκέψη 59 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η στοιχειοθέτηση της εξωσυμβατικής ευθύνης της Κοινότητας λόγω νόμμης ή παράνομης πράξεως προϋποθέτει, εν πάση περιπτώσει, την απόδειξη του υποστατού της φερομένης ζημίας και της υπάρξεως αιτιώδους συναφείας μεταξύ της εν λόγω ζημίας και της πράξεως αυτής (βλ. αποφάσεις της 29ης Σεπτεμβρίου 1982, 26/81, *Oleifici Mediterranei* κατά Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, Συλλογή 1982, σ. 3057, σκέψη 16, και της 7ης Μαΐου 1992, C-258/90 και C-259/90, *Pesqueras De Bermeo και Naviera Laida* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1992, σ. I-2901, σκέψη 42).

- 18 Το Πρωτοδικείο ορθώς επίσης θεώρησε ότι από τη σχετική νομολογία προκύπτει ότι σε περίπτωση αποδοχής, στο κοινοτικό δίκαιο, της αρχής της ευθύνης της Κοινότητας λόγω νόμιμης πράξεως, η στοιχειοθέτηση μιας τέτοιας ευθύνης προϋποθέτει, εν πάση περιπτώσει, την ύπαρξη «ασυνήθους» και «ειδικής» ζημίας (βλ. αποφάσεις της 13ης Ιουνίου 1972, 9/71 και 11/71, *Compagnie d'approvisionnement, de transport et de crédit* και *Grands Moulins de Paris* κατά Επιτροπής, Slg. 1972, σ. 391, σκέψεις 45 και 46, και της 6ης Δεκεμβρίου 1984, 59/83, *Biovilac* κατά Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, Συλλογή 1984, σ. 4057, σκέψη 28).
- 19 Συνεπώς, δεν στοιχειοθετείται εξωσυμβατική ευθύνη της Κοινότητας λόγω νόμιμης πράξεως, όπως εν προκειμένω, παρά μόνον εφόσον πληρούνται σωρευτικώς οι τρεις προϋποθέσεις που υπομνήσθηκαν στις δύο προηγούμενες σκέψεις, ήτοι το υποστατό της φερομένης ζημίας, η αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της εν λόγω ζημίας και της πράξεως που προσάπτεται στα όργανα της Κοινότητας, καθώς και ο ασυνήθης και ειδικός χαρακτήρας της ζημίας αυτής.

Επί της υπάρξεως πραγματικής και βεβαίας ζημίας

- 20 Με τον πρώτο λόγο αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι υπέπεσε σε νομική πλάνη κρίνοντας, στη σκέψη 68 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι δεν απέδειξε επαρκώς κατά νόμο ότι υπέστη πραγματική και βεβαία ζημία υπό την έννοια της σχετικής νομολογίας.
- 21 Συναφώς, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο ερμήνευσε εσφαλμένα την έκφραση «αδυναμία εισπράξεως των απαιτήσεων» που είχε χρησιμοποιήσει στο δικόγραφο της αγωγής της. Συγκεκριμένα, ουδέποτε ισχυρίστηκε ότι οι απαιτήσεις της έναντι του Ιράκ είχαν παύσει να υφίστανται νομικώς. Αντιθέτως, η αναιρεσείουσα δήλωσε ότι οι απαιτήσεις αυτές δεν μπορούσαν προς το παρόν, δηλαδή προσωρινώς, να εισπραχθούν και ότι το γεγονός αυτό συνιστούσε πραγματική ζημία υπό

την έννοια της νομολογίας του Δικαστηρίου. Κατ' αυτήν, κακώς το Πρωτοδικείο θεώρησε ότι η ύπαρξη τέτοιας ζημίας μπορεί να προκύψει μόνον από οριστική άρνηση εξοφλήσεως των απαιτήσεών της.

- 22 Το Συμβούλιο και η Επιτροπή υποστηρίζουν, κατ' ουσίαν, ότι η αναιρεσείουσα δεν διευκρίνισε ως προς τί εφάρμοσε το Πρωτοδικείο εσφαλμένως τις προϋποθέσεις που έχει καθιερώσει η νομολογία περί εξωσυμβατικής ευθύνης. Όσον αφορά την έννοια της «αδυναμίας εισπράξεως» των απαιτήσεων της αναιρεσείουσας έναντι των ιρακινών αρχών, το Συμβούλιο θεωρεί ότι δεν πρόκειται για νομική έννοια.
- 23 Καταρχάς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι καλώς το Πρωτοδικείο έκρινε ότι εναπόκειται στον ενάγοντα να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία στον κοινοτικό δικαστή για να αποδείξει την ύπαρξη της ζημίας που ισχυρίζεται ότι υπέστη (βλ. αποφάσεις της 21ης Μαΐου 1976, 26/74, Roquette Frères κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1976, σ. 273, σκέψη 24, και της 16ης Σεπτεμβρίου 1997, C-362/95 P, Blackspur DIY κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. I-4775, σκέψη 31).
- 24 Στη συνέχεια, πρέπει να υπομνησθεί ότι το Πρωτοδικείο, στη σκέψη 61 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, διαπίστωσε ότι, «μολονότι οι διάδικοι δεν αμφισβητούν ότι οι απαιτήσεις της ενάγουσας δεν έχουν ακόμη εξοφληθεί, τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε η ενάγουσα δεν είναι ικανά να αποδείξουν, επαρκώς κατά νόμο, ότι οι ιρακινές αρχές τής προέβαλαν οριστική άρνηση εξοφλήσεως των οφειλών τους, προβάλλοντας ως αιτιολογία την έκδοση του κανονισμού 2340/90. Συγκεκριμένα, η ενάγουσα δεν προσκόμισε αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία θα προέκυπτε ότι ήλθε πράγματι σε επαφή, ή τουλάχιστον προσπάθησε να έλθει σε επαφή, είτε με τις αρμόδιες ιρακινές κρατικές αρχές είτε με την τράπεζα Rafidian, προκειμένου να διευκρινίσει τους λόγους για τους οποίους οι εντολές πληρωμής των απαιτήσεών της, που δόθηκαν στην τράπεζα Rafidian με έγγραφα της 5ης και 6ης Φεβρουαρίου 1990 του ιρακινού υπουργείου, δεν έχουν ακόμη εκτελεστεί».

- 25 Τέλος, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η ύπαρξη πραγματικής και βεβαίας ζημίας δεν μπορεί να εξετάζεται κατά τρόπο αφηρημένο από τον κοινοτικό δικαστή, αλλά πρέπει να εκτιμάται αναλόγως των συγκεκριμένων πραγματικών περιστάσεων που χαρακτηρίζουν κάθε περίπτωση που υποβάλλεται στην κρίση του.
- 26 Στην περίπτωση που, όπως εν προκειμένω, ο ενάγων ισχυρίζεται ότι υπέστη πραγματική και βεβαία ζημία λόγω του ότι οι απαιτήσεις του δεν μπορούν προσωρινώς να εισπραχθούν κατόπιν εκδόσεως μιας κοινοτικής πράξεως, το ότι οι απαιτήσεις αυτές δεν έχουν ακόμα εξοφληθεί κατά την ημερομηνία ασκήσεως της αγωγής αποζημιώσεως δεν αρκεί προς απόδειξη του ότι οι εν λόγω απαιτήσεις δεν μπορούν πλέον να εισπραχθούν και να συναχθεί εξ αυτού η ύπαρξη πραγματικής και βεβαίας ζημίας κατά την έννοια της σχετικής νομολογίας.
- 27 Συναφώς, στον ενάγοντα εναπόκειται τουλάχιστον να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία προς απόδειξη του ότι έχει κάνει χρήση όλων των μέσων και εξαντλήσει όλα τα ένδικα βοηθήματα που μπορούσε να χρησιμοποιήσει για την είσπραξη των απαιτήσεών του.
- 28 Υπό το πνεύμα αυτό θα πρέπει να νοηθεί η σκέψη 61 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, στην οποία το Πρωτοδικείο διαπίστωσε ότι τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε η ενάγουσα δεν είναι ικανά να αποδείξουν επαρκώς κατά νόμο ότι οι ιρακινές αρχές τής προέβαλαν οριστική άρνηση εξοφλήσεως των οφειλών τους.
- 29 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Πρωτοδικείο, προβαίνοντας στη διαπίστωση αυτή, δεν υπέπεσε σε νομική πλάνη.
- 30 Συνεπώς, ο πρώτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

- 31 Με τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι στήριξε τη διαπίστωση της σκέψεως 68 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, με την οποία το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η ενάγουσα δεν μπόρεσε να αποδείξει την ύπαρξη πραγματικής και βεβαίας ζημίας, σε αιτιολογία η οποία είτε είναι απρόσφορη, είτε συνιστά νομκώς πεπλανημένες απόψεις, είτε παραποιεί, από νομικής πλευράς, τα πραγματικά περιστατικά που προκύπτουν από τη δικογραφία.
- 32 Το Συμβούλιο και η Επιτροπή υποστηρίζουν, κατ' ουσίαν, ότι η αναιρεσείουσα αμφισβητεί ουσιαστικά την εκτίμηση του Πρωτοδικείου όσον αφορά την πραγματική και βεβαία ζημία. Ωστόσο, θεωρούν ότι η αναιρεσείουσα δεν προσδιορίζει με σαφήνεια, στην αίτηση αναιρέσεως, τη νομική πλάνη στην οποία υπέπεσε το Πρωτοδικείο. Κατά το Συμβούλιο και την Επιτροπή, η επιχειρηματολογία της αναιρεσείουσας πρέπει να θεωρηθεί ως απόπειρα με στόχο να οδηγηθεί το Δικαστήριο να προβεί σε νέα εκτίμηση των αποδεικτικών στοιχείων.
- 33 Πρέπει να παρατηρηθεί, αφενός, ότι, στο μέτρο που ο δεύτερος αυτός λόγος αναιρέσεως στηρίζεται στο απρόσφορο ή νομκώς πεπλανημένο του σκεπτικού της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως σχετικά με την ύπαρξη πραγματικής και βεβαίας ζημίας, δεν μπορεί παρά να απορριφθεί για τους ίδιους λόγους οι οποίοι οδήγησαν στην απόρριψη του πρώτου λόγου αναιρέσεως.
- 34 Αφετέρου, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, στο μέτρο που ο λόγος αυτός στηρίζεται σε αιτιάσεις άλλες από εκείνες που απορρίφθηκαν κατά την εξέταση του πρώτου λόγου αναιρέσεως, με τις αιτιάσεις αυτές αμφισβητούνται τα πραγματικά περιστατικά όπως αυτά διαπιστώθηκαν και εκτιμήθηκαν από το Πρωτοδικείο.
- 35 Όμως, από πάγια νομολογία προκύπτει ότι το Πρωτοδικείο είναι το μόνο αρμόδιο, αφενός, για τη διαπίστωση των πραγματικών περιστατικών, εκτός αν η ανακρίβεια του περιεχομένου των διαπιστώσεών του προκύπτει από τα υποβληθέντα σ' αυτό στοιχεία της δικογραφίας, και, αφετέρου, για την εκτίμηση αυτών των πραγματικών

περιστατικών. Επομένως, η εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών δεν αποτελεί, με την επιφύλαξη της περιπτώσεως αλλοιώσεως των στοιχείων που προσκομίζονται ενώπιον του Πρωτοδικείου, νομικό ζήτημα υποκείμενο, ως εκ της φύσεώς του, στον ανααιρετικό έλεγχο του Δικαστηρίου (βλ. απόφαση της 11ης Φεβρουαρίου 1999, C-390/95 P, *Antillean Rice Mills* κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. I-769, σκέψη 29).

- 36 Συνεπώς, μόνον αν η ανααιρεσείουσα υποστήριζε ότι το Πρωτοδικείο προέβη σε διαπιστώσεις των οποίων η ανακρίβεια του περιεχομένου προκύπτει από τα στοιχεία της δικογραφίας ή ότι αλλοίωσε τα αποδεικτικά στοιχεία που του υποβλήθηκαν θα ήταν παραδεκτές οι αιτιάσεις που αντλούνται από τη διαπίστωση των πραγματικών περιστατικών και την εκτίμησή τους που περιέχει η ανααιρεσιβαλλόμενη απόφαση.
- 37 Η ανααιρεσείουσα υποστηρίζει ότι αυτό, καταρχάς, συμβαίνει με τη διαπίστωση του Πρωτοδικείου που περιέχει η σκέψη 61 της ανααιρεσιβαλλομένης αποφάσεως και σύμφωνα με την οποία η ενάγουσα δεν προσκόμισε αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία θα προέκυπτε ότι ήλθε πράγματι σε επαφή, ή τουλάχιστον προσπάθησε να έλθει σε επαφή, είτε με τις αρμόδιες ιρακινές κρατικές αρχές είτε με την τράπεζα *Rafidian*, προκειμένου να διευκρινίσει τους λόγους για τους οποίους οι εντολές πληρωμής των απαιτήσεών της, που δόθηκαν στην τράπεζα αυτή, δεν είχαν ακόμη εκτελεστεί, διαπίστωση η οποία αντικρούεται από άλλες διαπιστώσεις του Πρωτοδικείου και από τα στοιχεία της δικογραφίας.
- 38 Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί, αφενός, ότι από τη σκέψη 62 της ανααιρεσιβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι η ενάγουσα δέχθηκε ότι δεν είχε αλληλογραφία με τις ιρακινές αρχές. Αφετέρου, από τη σκέψη 65 προκύπτει επίσης ότι, απαντώντας σε μέτρο οργάνωσης της διαδικασίας που διέταξε το Πρωτοδικείο καλώντας την να διευκρινίσει αν είχε προβεί στα αναγκαία διαβήματα, κατόπιν της καταργήσεως του νόμου 57, προκειμένου να επιτύχει την εξόφληση των απαιτήσεών της, η ενάγουσα περιορίστηκε να δηλώσει ότι ο νόμος 57 δεν μπορεί να θεωρηθεί αιτία της αρνήσεως εξοφλήσεως που προέβησαν οι ιρακινές αρχές.
- 39 Το επιχείρημα αυτό δεν μπορεί, συνεπώς, να γίνει δεκτό.

- 40 Η αναιρεσείουσα υποστηρίζει, στη συνέχεια, ότι η διαπίστωση του Πρωτοδικείου, στη σκέψη 66 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, σύμφωνα με την οποία η ενάγουσα δεν προσπάθησε καν να χρησιμοποιήσει τα συμβατικά μέτρα που προβλέπονται προς τούτο από τη σύμβαση, ουδόλως προκύπτει από τα στοιχεία της δικογραφίας.
- 41 Συναφώς, προσήκει η παρατήρηση ότι από τη δικογραφία προκύπτει ότι, αφενός, η ενάγουσα προσκόμισε στοιχεία σχετικά με την ύπαρξη τέτοιων ενδίκων βοηθημάτων και, αφετέρου, περιορίστηκε να αναφέρει το γεγονός ότι είχε ζητήσει από τοπικό δημόσιο υπάλληλο να «συγκεντρώσει και να διαβιβάσει εμπιστευτικές εκθέσεις, ακόμα και μετά την παράταση του εμπάργκο, προκειμένου να συνεχισθεί η πλήρης εκτέλεση των εντολών πληρωμής». Εξάλλου, η αναιρεσείουσα αναγνώρισε, με την αίτηση αναιρέσεως, ότι η διαπίστωση αυτή του Πρωτοδικείου είναι ουσιαστικά ακριβής.
- 42 Συνεπώς, το επιχείρημα που αντλείται από την ανακρίβεια των πραγματικών διαπιστώσεων στις οποίες προέβη το Πρωτοδικείο όσον αφορά τη μη χρησιμοποίηση όλων των συμβατικών μέσων δεν μπορεί να γίνει δεκτό.
- 43 Τέλος, η αναιρεσείουσα αμφισβητεί την εκτίμηση του Πρωτοδικείου στη σκέψη 66 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως σύμφωνα με την οποία ο κανονισμός (ΕΟΚ) 3155/90 του Συμβουλίου, της 29ης Οκτωβρίου 1990, για την επέκταση και την τροποποίηση του κανονισμού 2340/90 (ΕΕ L 304, σ. 1), δεν την εμπόδιζε να προσφύγει σε Ιρακινούς δικηγόρους και, επομένως, να τους καταβάλει τις αμοιβές τους. Συναφώς, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι η αμοιβή Ιρακινών δικηγόρων θα ενίσχυε την οικονομία του Ιράκ, πράγμα απαγορευόμενο από τον κανονισμό 3155/90.
- 44 Όσον αφορά το επιχείρημα αυτό, πρέπει να υπομνησθεί, αφενός, ότι το Πρωτοδικείο, στη σκέψη 66 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, διαπίστωσε ότι, «μολονότι [...] δεν μπορεί να αποκλειστεί ότι, εν όψει της εσωτερικής καταστάσεως του Ιράκ μετά το πέρας του πολέμου του Κόλπου, η προσφυγή των αλλοδαπών επιχειρήσεων σε Ιρακινούς δικηγόρους για να λύσουν ενδεχόμενες διαφορές με τις ιρακινές αρχές είναι δυσχερής, μια τέτοια δυσχέρεια, αντίθετα προς τους ισχυρισμούς της ενάγου-

σας, δεν προκύπτει από τον κανονισμό 3155/90, καθόσον ο κανονισμός αυτός απλώς απαγόρευσε, εντός της Κοινότητας ή από το έδαφός της, την παροχή υπηρεσιών προς φυσικά πρόσωπα στο Ιράκ ή σε επιχειρήσεις καταχωρισμένες στη χώρα αυτή, με αντικείμενο ή αποτέλεσμα την προαγωγή της οικονομίας του Ιράκ, και όχι την παροχή υπηρεσιών εντός του Ιράκ σε τρίτους από φυσικά ή νομικά πρόσωπα εγκατεστημένα στη χώρα αυτή».

- 45 Αφετέρου, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η αναιρεσείουσα δεν επικαλείται με την αίτηση αναιρέσεως κανένα επιχείρημα ικανό να αποδείξει ότι η υποτιθέμενη ανακρίβεια των πραγματικών διαπιστώσεων στις οποίες προέβη το Πρωτοδικείο στη σκέψη 66 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει από στοιχεία της δικογραφίας που υποβλήθηκαν στην εκτίμηση του Πρωτοδικείου. Συνεπώς, το επιχείρημα που αντλείται από την εσφαλμένη πραγματική εκτίμηση του Πρωτοδικείου όσον αφορά το περιεχόμενο του κανονισμού 3155/90 είναι αβάσιμο και πρέπει να απορριφθεί.
- 46 Επομένως, δεν μπορεί να προσαφθεί στο Πρωτοδικείο ότι προέβη σε διαπιστώσεις πραγματικών περιστατικών των οποίων η ανακρίβεια προκύπτει από στοιχεία της δικογραφίας ούτε ότι αλλοίωσε τα αποδεικτικά στοιχεία που του είχαν υποβληθεί.
- 47 Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του, καθόσον είναι εν μέρει αβάσιμος και εν μέρει απαράδεκτος.
- 48 Με τον τρίτο λόγο αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι δεν προσπάθησε να διαλύσει την αβεβαιότητα της πραγματικής καταστάσεως την οποία το ίδιο είχε διαπιστώσει, καθόσον δεν εξέτασε ούτε συζήτησε τα πρόσφορα αποδεικτικά στοιχεία που η ίδια είχε προσκομίσει, ορισμένα από τα οποία ούτε καν μνημονεύθηκαν. Συνεπώς, κατά την αναιρεσείουσα, υφίσταται παράβαση των στοιχειωδών κανόνων περί αποδείξεως και, εν πάση περιπτώσει, έλλειψη αιτιολογίας. Ζητεί, κατά συνέπεια, την εξαφάνιση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως και την αναπομπή της υποθέσεως στο Πρωτοδικείο προκειμένου να εκτιμηθούν νέα αποδεικτικά στοιχεία.

- 49 Παρατηρείται ότι, με τον τρίτο αυτό λόγο αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα, αναφέροντας απλώς ότι διαφωνεί με την εκ μέρους του Πρωτοδικείου εκτίμηση ορισμένων αποδεικτικών στοιχείων, σκοπεί στην εκ νέου εκτίμησή τους από το Πρωτοδικείο, μετά την εξαφάνιση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.
- 50 Κατά πάγια νομολογία, στο Πρωτοδικείο και μόνον εναπόκειται να εκτιμήσει την αξία που πρέπει να προσδοθεί στα στοιχεία που του έχουν υποβληθεί (απόφαση της 1ης Ιουνίου 1994, C-136/92 P, Επιτροπή κατά Brazelli Lualdi κ.λπ., Συλλογή 1994, σ. I-1981, σκέψη 66, και προμνησθείσα απόφαση Blackspur DIY κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, σκέψη 29).
- 51 Όμως, όπως παρατήρησε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 11 των προτάσεών του, το Πρωτοδικείο δεν μπορεί, υπό την επιφύλαξη της υποχρεώσεως τηρήσεως των γενικών αρχών και των δικονομικών κανόνων περί του βάρους και της διεξαγωγής των αποδείξεων και της υποχρεώσεως μη αλλοιώσεως των αποδεικτικών στοιχείων, να θεωρηθεί ότι υποχρεούται να αιτιολογεί ρητώς τις εκτιμήσεις του όσον αφορά την αποδεικτική αξία κάθε αποδεικτικού στοιχείου που του έχει υποβληθεί, ιδίως όταν θεωρεί ότι τα στοιχεία αυτά δεν παρουσιάζουν ενδιαφέρον ή είναι απρόσφορα για την επίλυση της διαφοράς.
- 52 Συνεπώς, ο τρίτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτος και, ως εκ τούτου, κανένας από τους τρεις λόγους αναιρέσεως που αντλούνται από την ύπαρξη πραγματικής και βεβαίας ζημίας της αναιρεσείουσας δεν μπορεί να γίνει δεκτός.
- 53 Όπως ήδη αναφέρθηκε στη σκέψη 19 της παρούσας αποφάσεως, δεν στοιχειοθετείται εξωσυμβατική ευθύνη της Κοινότητας λόγω νόμιμης πράξεως, όπως εν προκειμένω, παρά μόνον εφόσον πληρούνται σωρευτικώς τρεις προϋποθέσεις, ήτοι το υποστατό της φερομένης ζημίας, η αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της εν λόγω ζημίας και της πράξεως που προσάπτεται στα όργανα της Κοινότητας, καθώς και ο ασυνήθης και ειδικός χαρακτήρας της ζημίας αυτής.

- 54 Ο σωρευτικός χαρακτήρας των εν λόγω προϋποθέσεων συνεπάγεται ότι, εφόσον δεν πληρούνται μία από αυτές, δεν στοιχειοθετείται εξωσυμβατική ευθύνη της Κοινότητας λόγω νόμιμης πράξεως των οργάνων της. Εν προκειμένω, από το σύνολο των ανωτέρω σκέψεων προκύπτει ότι η αίτηση αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί χωρίς να χρειάζεται να εξεταστούν ο τέταρτος έως και ο δέκατος έβδομος λόγος που επικαλείται η αναιρεσείουσα.

Επί της παραλείψεως του κοινοτικού νομοθέτη να κάνει χρήση της εξουσίας εκτιμήσεως που διαθέτει όσον αφορά τον καθορισμό του ύψους της αποζημιώσεως

- 55 Με τον δέκατο όγδοο λόγο αναιρέσεως, που προβάλλει επικουρικώς, η αναιρεσείουσα ισχυρίζεται ότι η άποψη την οποία εκθέτει το Πρωτοδικείο στη σκέψη 99 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως ενέχει νομική πλάνη. Υποστηρίζει ότι, σύμφωνα με τη δικογραφία, δεν υπέβαλε επικουρικό αίτημα, αλλά περιορίστηκε να στηρίξει το αίτημα αποζημιώσεως σε μια επικουρική αιτιολογία και ότι, εν πάση περιπτώσει, αντίθετα προς όσα έκρινε το Πρωτοδικείο, δικαιούται αποζημίωση λόγω νόμιμης πράξεως, καθόσον ο κοινοτικός νομοθέτης, στην πράξη αυτή, παρέλειψε να κάνει χρήση της εξουσίας εκτιμήσεως που διαθέτει όσον αφορά τον καθορισμό του ύψους της αποζημιώσεως.
- 56 Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, έστω και αν υποτεθεί ότι ο κοινοτικός νομοθέτης υποχρεούται κατά το κοινοτικό δίκαιο να κάνει χρήση της εξουσίας εκτιμήσεως που διαθέτει όσον αφορά τον καθορισμό του ύψους της αποζημιώσεως, όπως διατείνεται η αναιρεσείουσα, η τελευταία όφειλε τουλάχιστον να αποδείξει ότι υπέστη πραγματική και βεβαία ζημία.
- 57 Κατά συνέπεια, εφόσον οι λόγοι αναιρέσεως που αντλούνται από την ύπαρξη τέτοιας ζημίας απορρίφθηκαν, το Πρωτοδικείο δεν υπέπεσε σε νομική πλάνη κρίνοντας ότι δεν μπορεί να αναγνωριστεί στην αναιρεσείουσα κανένα δικαίωμα

αποζημιώσεως, εφόσον δεν κατόρθωσε να αποδείξει, ιδίως, ότι υπέστη πραγματική και βεβαία ζημία. Επομένως, ο δέκατος όγδοος λόγος αναιρέσεως είναι επίσης απορριπτός.

- 58 Συνεπώς, η αίτηση αναιρέσεως είναι απορριπτέα στο σύνολό της.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 59 Σύμφωνα με το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, που εφαρμόζεται στην αναιρετική διαδικασία δυνάμει του άρθρου 118, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, αν υπήρξε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι το Συμβούλιο ζήτησε την καταδίκη της αναιρεσείουσας στα δικαστικά έξοδα, η δε τελευταία ηττήθηκε, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει την αίτηση αναιρέσεως.**

2) Καταδικάζει την Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft mbH στα δικαστικά έξοδα.

Sevón

Kapteyn

Jann

Ragnemalm

Wathelet

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 15 Ιουνίου 2000.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος του πέμπτου τμήματος

R. Grass

D. A. O. Edward